

Polskie zasoby open access nową ofertą dla nauki

Bożena Bednarek-Michalska
Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu

openaccessweek.org

Otwarte zasoby - o czym mówimy?

1. Open source – oprogramowanie - 1980
- 2. Open Access – materiały naukowe - 1991**
3. Wolna kultura – wolna muzyka, sztuka, beletrystyka, filmy - 2000
4. Otwarte zasoby edukacyjne – materiały szkolne - 2004

Historia otwartego dostępu do wiedzy

Tradycja Open Access wywodzi się z budowania pierwszych na świecie baz danych i otwartych archiwów elektronicznych dokumentów, tzw. e-printów, które zwano także Open Archives. Ich głównym założeniem było dać wolny, darmowy i nade wszystko szybki dostęp do wiedzy. Archiwa tego typu zaczęły się bardzo poważnie rozwijać w USA i Europie Zachodniej.

1966. Rozpoczęło działanie Educational Resources Information Center (ERIC) w USA zainicjowane przez: Department of Education's Office of Educational Research and Improvement and the National Library of Education.

Lata 90-te – szybki rozwój archiwów i czasopism otwartych – odpowiedź na rosnący monopol wydawców i firm komercyjnych

Peter Suber

Początki ruchu OA

W 1991 Paul Ginsparg założył pierwsze repozytorium naukowe open access **arXiv** w Los Alamos National Laboratory – dziś ma ono ponad 500 tys, artykułów.

W 1994 r. profesor Stevan Harnad, w zmieszczonym w internecie apelu wezwał autorów publikacji naukowych nieprzeznaczonych do celów komercyjnych o archiwizowanie ich w internetowych archiwach. Apel zwany również „Subversive Proposal“ stał się impulsem do burzliwej dyskusji, która zaowocowała powstaniem w 1997 r. otwartego repozytorium **Cogprints** <http://cogprints.org/>, a także oprogramowania do tworzenia otwartych instytucjonalnych repozytoriów **Eprints**: <http://www.eprints.org/>

Skala światowa. Liczby?

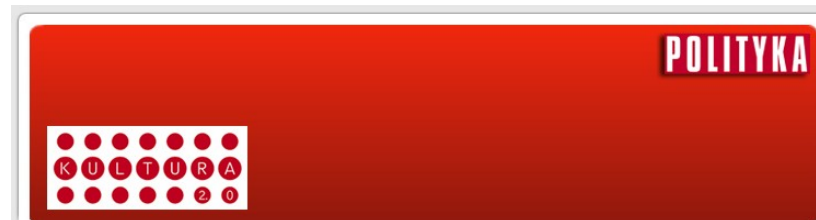
Nazwa inicjatywy	link	Liczba obiektów	Liczba repozytoriów
openDOAR	http://www.opendoar.org/	Nie zbiera danych	1490
OAISTER	http://oaister.umdl.umich.edu/o/oaister/	23 mln	1139
BASE	http://www.base-search.net/	21 mln	1366
Scientific Commons	http://de.scientificcommons.org/	30 mln	1124
Google Scholar	http://scholar.google.com/	Nie podaje danych	Nie podaje danych
DOAJ	http://www.doaj.org/	4359 tytułów czasopism	Nie dotyczy

Inne inicjatywy otwarte

Wolna kultura, nauka i edukacja w Polsce

Fundacja Nowoczesna Polska
EBIB SBP
ICM UW, Creative Commons Polska
Stowarzyszenie Wikimedia Polska
PCSS – Poznań
Internet Society Poland
Fundacja Nowe Media

Blog Polityki Kultura 2.0
VaGla.pl Prawo i Internet
Partia Piratów

Polskie projekty OA

- Polskie Biblioteki Cyfrowe – 40 inicjatyw
- Wydawnictwa OA (Termedia, ViaMedica, Versita)
- Czasopisma otwarte – 73 naukowe
- Projekty ICM: DIR i Otwórz książkę
- Polskie licencje CC - wersje 3.0
- Blog OA
- Serwis OA w EBIB
- Koalicja Otwartej Edukacji – lobbing na rzecz zmian

Niektóre z nich dostarczają zasobów inne promują, wspomagają prawnie i lobują na rzecz idei

KPBC

SBC

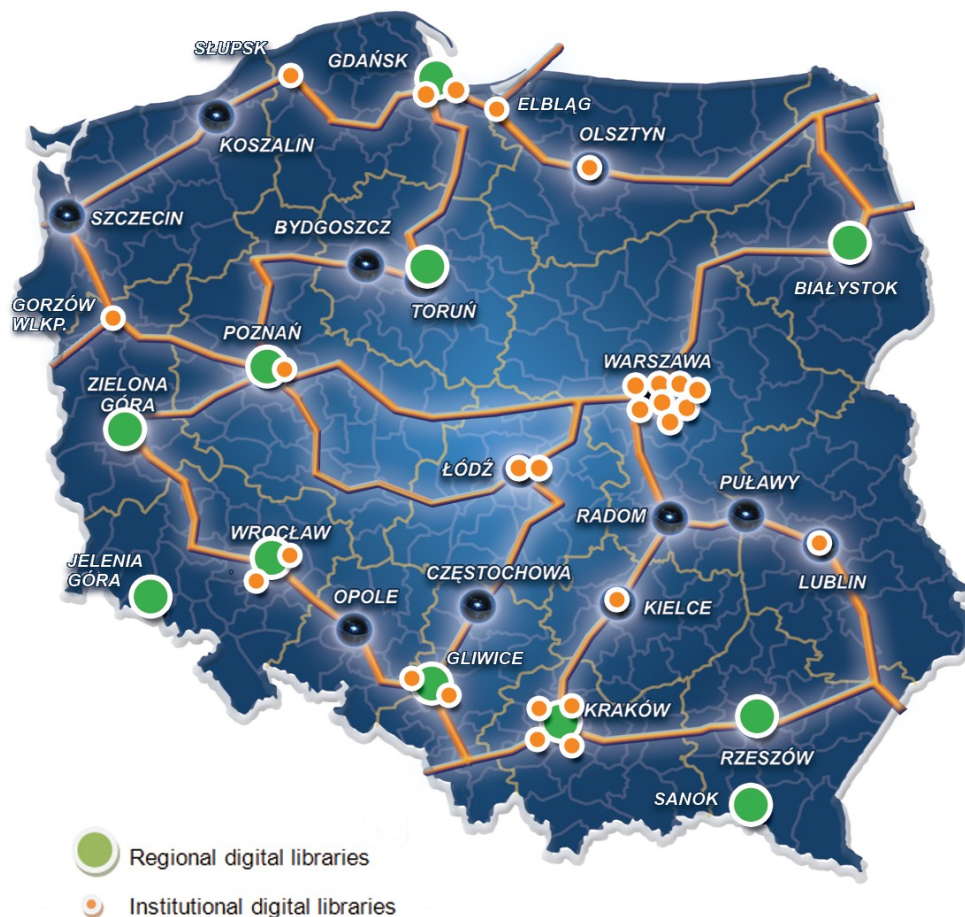
MBC

Polska w budowaniu zasobów wiedzy? Liczby?

Polska zaczęła budować zasoby w 2001-2002 roku, dziś ma:

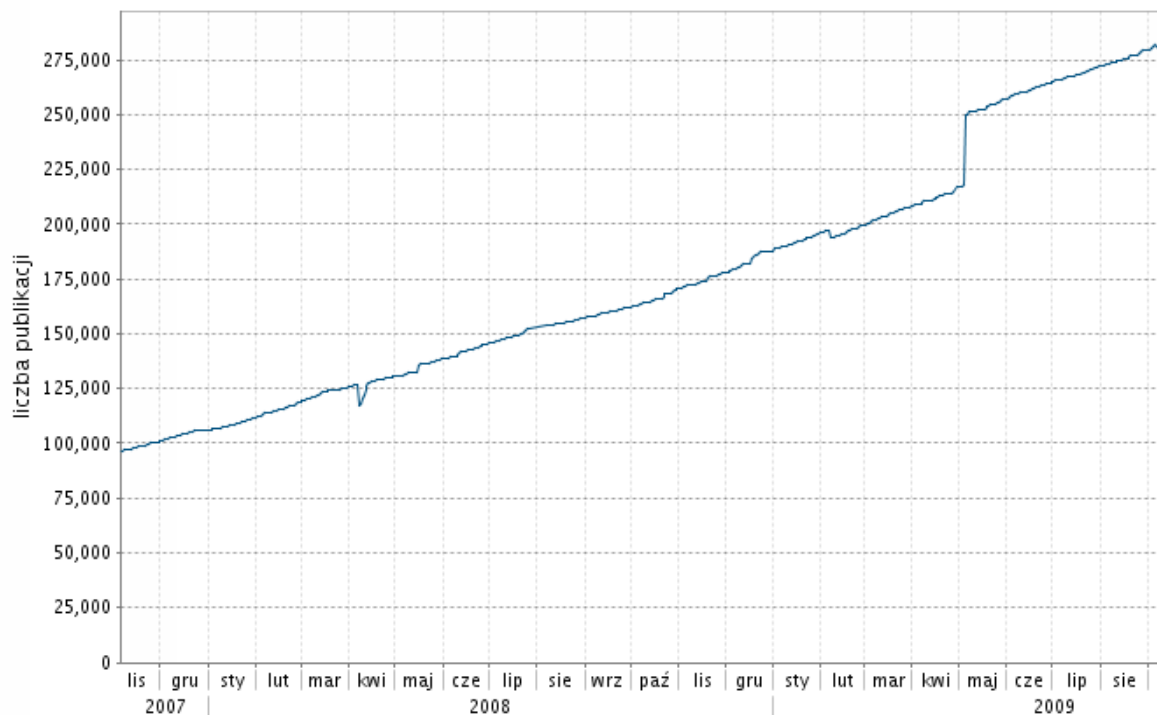
Biblioteki cyfrowe, repozytoria, archiwa: Federacja polskich Bibliotek Cyfrowych – (284 504 w 41) <http://fbc.pionier.net.pl/owoc>

Polskie zasoby cyfrowe - liczby

Liczba publikacji w "Federacji Bibliotek Cyfrowych"

Mamy 41 bibliotek cyfrowych w sieci, ponad 280 tys. dokumentów, wiele z nich wykorzystywana jest do celów naukowych i dydaktycznych

PBC – typy obiektów naukowych

1. **czasopisma uczelniane** – promocja w świecie,
1. prace badawcze uczonych (**książki**, **artykuły**) – promocja nauki polskiej i wymiana wiedzy dla szybszego rozwoju, wsparcie e-science
2. materiały dydaktyczne (skrypty, **podręczniki**-lektury) – nowa jakość w nauczaniu, wsparcie e-learningu
3. kolekcje historyczne (stare druki, rękopisy) – zabezpieczenie dziedzictwa, trwała archiwizacja i konserwacja cyfrowa (emulacja, migracja) – wsparcie nowych badań

Status prawny obiektów w PBC

Każda z pozycji w bibliotece cyfrowej ma inny status prawny, jedne są dostępne dla wszystkich inne ograniczone jedynie do danej biblioteki czy uczelni:

Dostępne dla wszystkich:

1. Dobro publiczne (public domain) – 70 lat po śmierci autora
2. Licencje instytucjonalne dla autorów i wydawców współczesnych (licencje UMK)
3. Licencje Creative Commons dla autorów współczesnych;

Niedostępne dla wszystkich:

1. Copyright - dostęp ograniczony dla wyodrębnionych grup (IP, login);
1. Utwory osierocone - nie ma kogo zapytać o zgodę, brak wydawcy i brak autora, spadkobierców.

PBC – metadane opisowe

Informacja bibliograficzna zgodna ze standardem międzynarodowym Dublin Core, dzięki niej dane są czytelne dla całego świata:

Tytuł : Nieprawidłowa aktywacja mózgu u chorych na depresję podczas wykonywania zadania przestrzennego: badanie 99mHMPAO SPECT

Autor : Borkowska, Alina ; Jaracz, Jan ; Junik, Roman ; Moczko, Jerzy ; Rybakowski, Janusz

Temat i słowa kluczowe : aktywacja mózgu ; depresja

Wydawca : Termedia sp. z o.o., Wydawnictwa Medyczne i Specjalistyczne

Miejsce wydania : Poznań

Data wydania : 2007

Typ zasobu : postprint

Format : application/pdf

Źródło : Neuropsychiatria i Neuropsychologia 2007, vol. 2, tom 1, s. 19-25

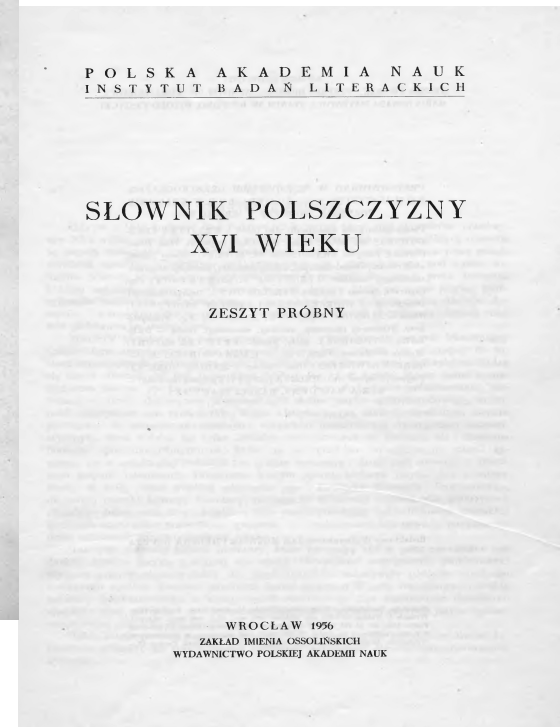
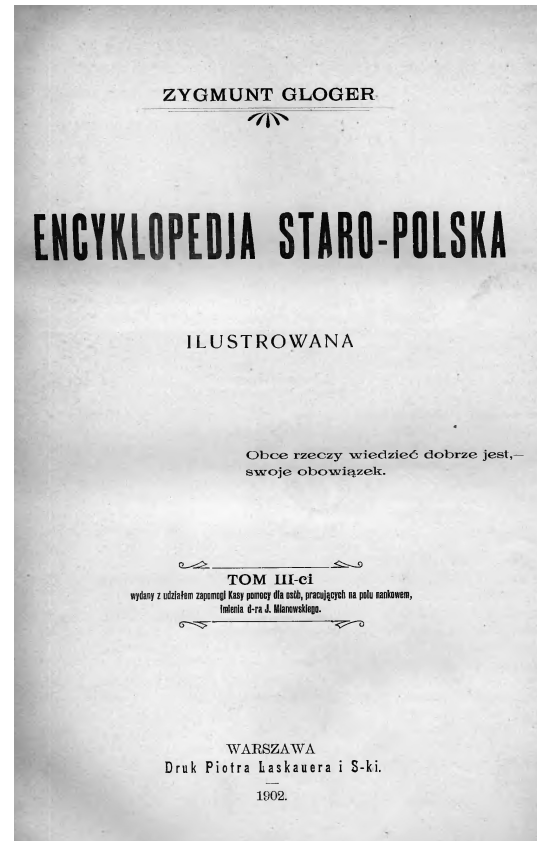
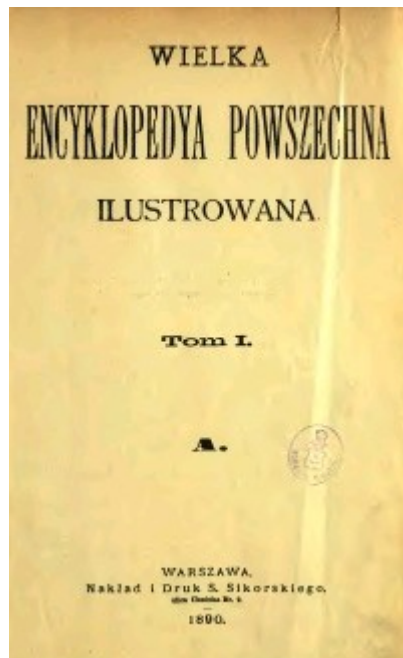
Język : pol

Powiązania : Więcej...; Neuropsychiatria i Neuropsychologia

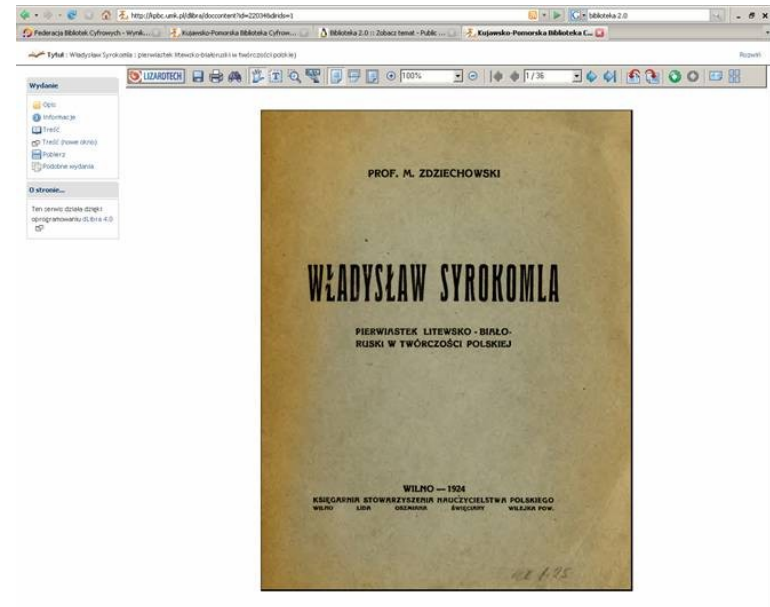
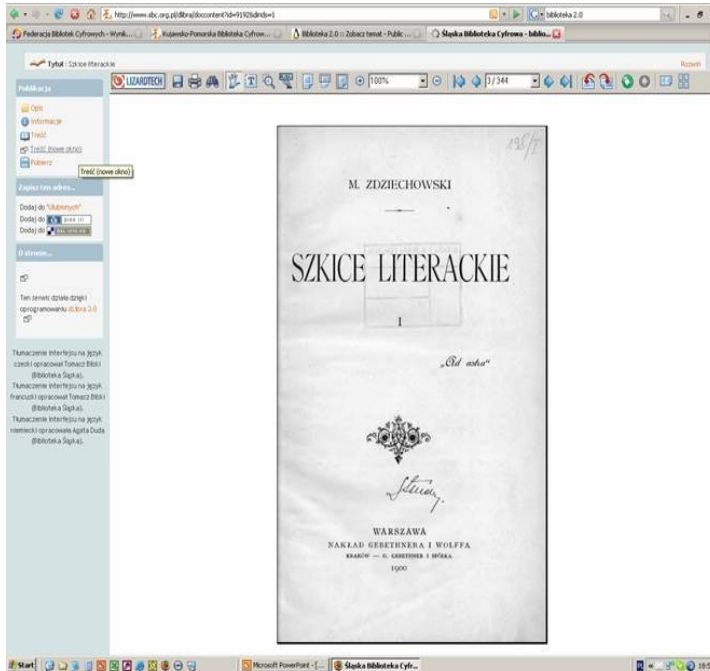
Prawa : Borkowska, Alina i in. ; by-nc 3.0 ; Creative Commons ; Więcej...

Identyfikator zasobu : oai:kpsc.umk.pl:30198

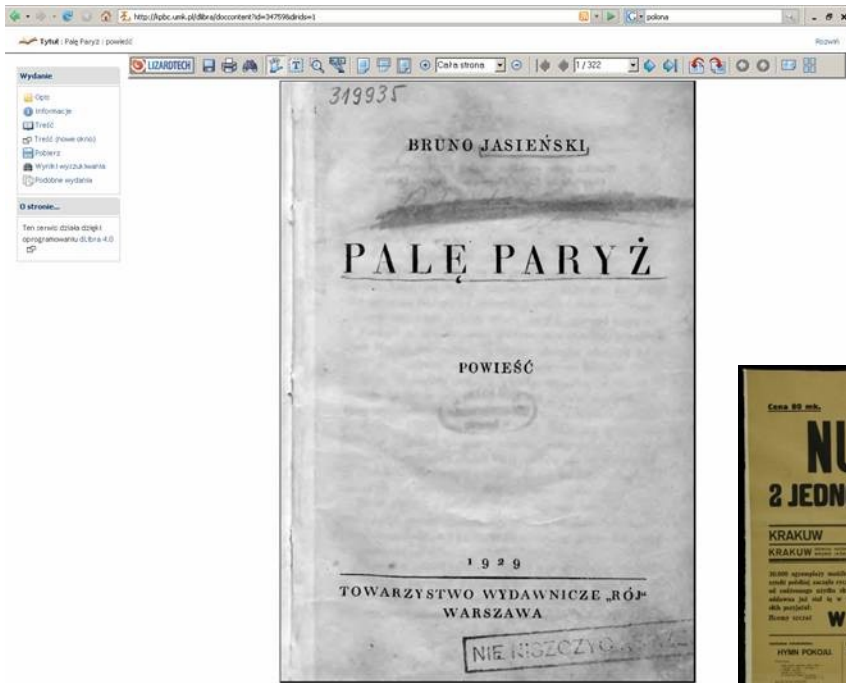
Słowniki, encyklopedie online w Śląskiej, Świętokrzyskiej i Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej

Prof. Marian Zdziechowski w ŚBC i KPBC

Bruno Jasioński w Polonie i KPBC

Spuścizna naukowa prof. Aleksandra Jabłońskiego

Jabłoński Aleksander, prof. UMK – 102 prace zebrane za lata 1924-1978

1. Nowa metoda oznaczania współczynnika pochłaniania światła w ciałach fluoryzujących
2. Nouvelle methode de mesure de coefficients d'absorption de la lumiere dans les corps fluorescents
3. Niezależność rozkładu natężeń w widmie fluorescencji od długości fali światła pobudzającego
4. Sur le spectre de fluorescence et d'absorption de la vapeur de cadmium
5. O widmach absorpcji i fluorescencji pary kadmu
6. Über die Bandenabsorption und Fluoreszenz des Cadmiumdampfes
7. Sur l'absorption a spectre de bandes de la vapeur de cadmium
8. O układzie pasm absorpcji w parze kadmu

Directory of Open Access Journals - 4359

DOAJ pokazuje polskie czasopisma otwarte. Bardzo wiele czasopism naukowych pojawiło się w polskich bibliotekach cyfrowych a one nie są widoczne w DOAJ, są za to widoczne w wyszukiwarkach takich jak OAISTER.

Acta Geologica Polonica
Publisher: Polish Academy of Sciences
Country: Poland
Language: English
Start year: 2002

Acta Palaeontologica Polonica
Publisher: Polish Academy of Sciences
Country: Poland
Language: English
Start year: 2002

Animal Science Papers and Reports
Publisher: Polish Academy of Sciences
Country: Poland
Language: English
Start year: 2003

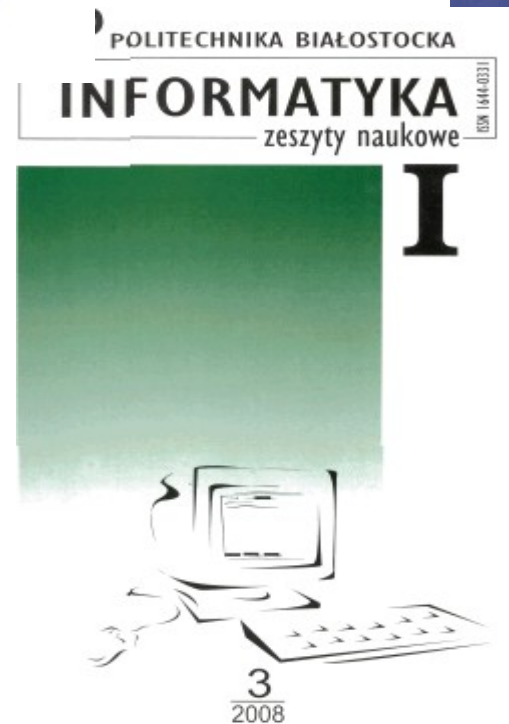
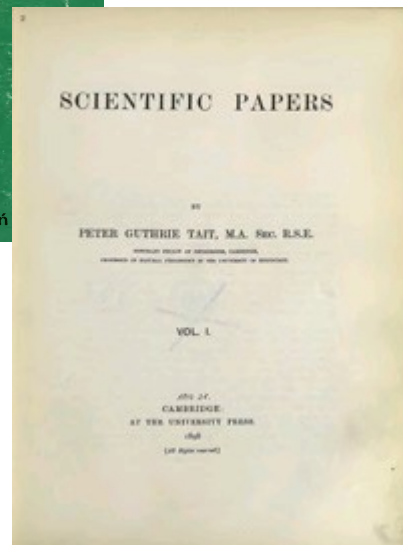
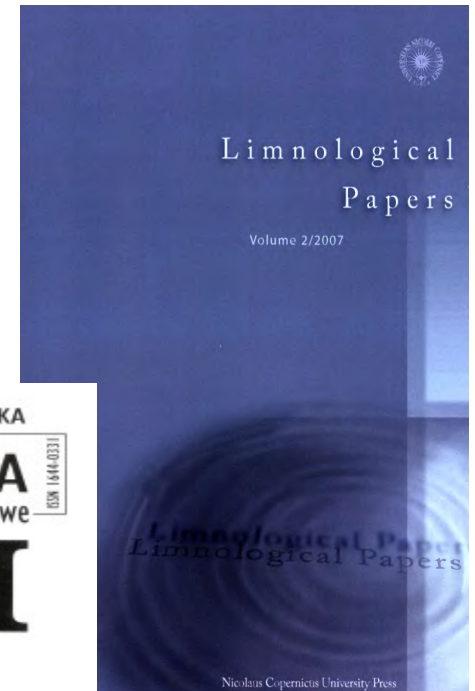
Journal of Applied Genetics
Publisher: Polish Academy of Sciences
Country: Poland
Language: English
Start year: 2002

Oceanologia
Publisher: Polish Academy of Sciences
Country: Poland
Language: English
Start year: 1998

Polish Polar Research
Publisher: Polish Academy of Sciences
Country: Poland
Language: English
Start year: 2002

Czasopisma uczelniane w PBC

PBC chętnie podejmą współpracę z naukowcami

Czym mogą służyć PBC?

- ✚ Profesjonalną wiedzą bibliotekarzy (*know how*) – wiedzą jak tworzyć cyfrowe zasoby
- ✚ Szkoleniami dla pracowników nauki w regionie w zakresie wykorzystania zasobów
- ✚ Partnerstwem dla projektów digitalizacji czy archiwizacji elektronicznej
- ✚ Podłączeniem z platformą e-learningową
- ✚ Metawyszukiwaniem we wszystkich bibliotekach cyfrowych razem (FBC)
- ✚ Utrzymaniem jakości zasobów (metadane, obiekty, technologie, usługi)
- ✚ Trwałym zabezpieczeniem finansowe projektów
- ✚ Zarządzaniem zasobami – trwałym ich zabezpieczeniem dla następnych pokoleń
- ✚ Promocją zasobów w świecie.

Wydawcy otwarci - OA

Wydawnictwo Termedia – tytuły naukowe:

1. Postępy w Kardiologii Interwencyjnej
2. Kardiochirurgia i Torakochirurgia Polska
3. Współczesna Onkologia
4. Hereditary Cancer in Clinical Practice
5. Central European Journal of Immunology
6. Neurologia i Neurochirurgia Polska
7. Neuropsychiatria i Neuropsychologia
8. Folia Neuropathologica
9. Reumatologia
10. Ginekologia Praktyczna
11. Postępy Dermatologii i Alergologii
12. Postępy w chirurgii głowy i szyi
13. Archives of Medical Science

Wydawcy - OA

Wydawnictwo Via Medica tytuły (część za darmo):

Acta Angiologica

Advances in Palliative Medicine (dawniej Polska Medycyna Paliatywna)

Annales Academiae Medicae Silesiensis

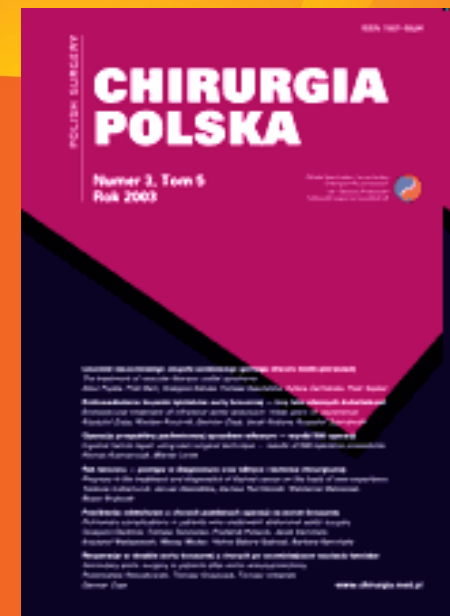
Cardiology Journal (dawniej Folia Cardiologica)

Cardiovascular Forum

Chirurgia Polska

Choroby Serca i Naczyń - czasopismo lekarzy praktyków

Diabetologia Doświadczalna i Kliniczna

Projekt ICM – Otwórz książkę

Otwórz książkę

Zbiory > Polska Innowacyjność: Analiza bibliometryczna

Szukaj w książce ▾

METADANE SPIS TREŚCI

9 rozdziałów / 113 stron / 38.351 słów

**Polska Innowacyjność:
Analiza bibliometryczna**
Krzysztof Klincewicz

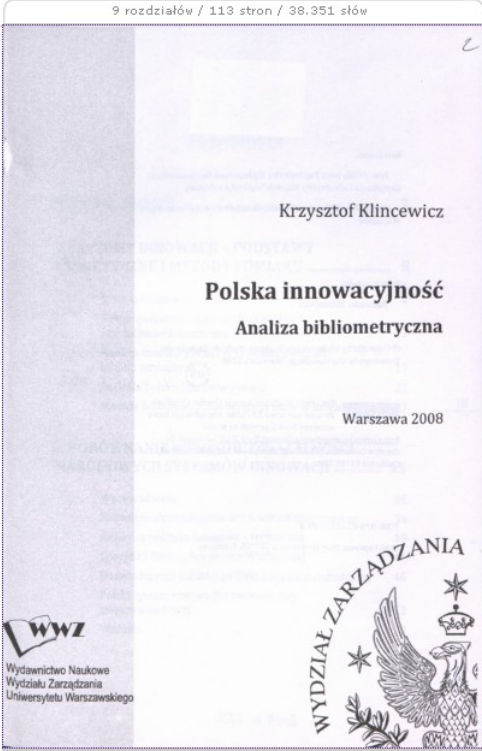
Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania
Uniwersytetu Warszawskiego 2008

Kategorie: zarządzanie

 Prawa do treści książki "Polska Innowacyjność: Analiza bibliometryczna" posiada Krzysztof Klincewicz. Książka jest dostępna na licencji Uznanie autorstwa 3.0 Polska [co to znaczy?]

Ściągnij plik:

 PDF (1.0 M)

Otwórz książkę to projekty prowadzony przez ICM UW, przy dofinansowaniu z Funduszu Stypendialnego i Szkoleniowego.

Rekomendacje dla instytucji naukowych

1. przekonać władze uczelni, instytucji, fundacji naukowej o konieczności tworzenia własnego zasobu, wiele światowych to robi;
  - Stowarzyszenie Uniwersytetów Europejskich rekomenduje politykę OA;
  - VII PR UE wprowadza test otwartego publikowania;
1. wskazać na szeroką promocję polskich dzieł naukowych umieszczonych online i wzrostu cytowań;
1. przygotować instytucjonalną politykę tworzenia zasobów (co, dla kogo i gdzie upubliczniamy);
2. wykorzystać opracowania i modele zagraniczne – jest ich dużo;
3. podjąć współpracę partnerską z doświadczoną instytucją tworzącą zasoby naukowe;
4. wykorzystać technologie open source zbudowane specjalnie dla repozytoriów (dSpace, Fedora, e-Print) - szeroko stosowane na świecie i rekomendowane przez znane instytucje np. CERN;
5. przerzucić na początek wszystkie prace swoich badaczy umieszczone w repozytoriach światowych do repozytorium instytucjonalnego;
  - można oprzeć zasób o dotychczasowe bibliografie prac pracowników naukowych, które ma każda uczelnia – pobrać z nich metadane;
6. rekomendować i promować repozytorium we własnym środowisku i w kraju;
7. podjąć współpracę z wydawnictwami akademickimi.

Kto ma politykę i promuje OA? Setki instytucji z całego świata

1. Czech-Republic Akademie věd České republiky
2. France Institut Pasteur
3. Germany Max-Planck-Gesellschaft Germany Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina - Nationale Akademie der Wissenschaften
4. Germany Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften
5. India Indian National Science Academy
6. Switzerland CERN
7. Switzerland Akademien der Wissenschaften
8. Sweden Kungliga Vetenskapsakademien
9. Sweden Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien
10. The Netherlands Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen
11. Ukraine Kharkovskaya Nationalnaya Akademiya Gorodskogo Hozyastva

Sygnatariusze deklaracji berlińskiej – 266 instytucji naukowych

<http://oa.mpg.de/openaccess-berlin/signatories.html>

The National Institutes of Health [Public Access Policy](#) ensures that the public has access to the published results **of NIH funded research**. It requires scientists to submit final peer-reviewed journal manuscripts that arise from NIH funds to the digital archive [PubMed Central](#) upon acceptance for publication. To help advance science and improve human health, the Policy requires that these papers are accessible to the public on PubMed Central no later than 12 months after publication.

Problemy OA

Zdefiniowane problemy i bariery rozwoju OA:

- Infrastruktura techniczna (wymaga sporych nakładów i pracy i finansowanych)
- Model finansowania (nie jest sprawdzony i zaadoptowany w świecie nauki, wymaga zmian legislacyjnych i mentalnościowych)
- Filozofia Copyright (wszystkie prawa zastrzeżone)
- Akademicki system ocen (tradycyjny, niedostosowany do otwartej nauki)
- Polityka wydawców, mediów, firm komercyjnych (restrykcyjna)
- Mentalność społeczna (opór na zmiany).

Więcej informacji

Lawrence Lessig Wolna kultura, <http://www.futrega.org/wk/>

Alek Tarkowski, Wolna kultura i nauka w dobie Internetu, Meritum Nr 4 2007 (7).
Warszawa Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli. Tryb dostępu:
http://www.meritum.mscdn.edu.pl/moduly/egzempl/7/7_120_abc.pdf

Biuletyn EBIB o wolnej kulturze i open access:

92 Kultura konwergencji - idzie nowe <http://www.ebib.info/2008/92/>

97 Alternatywnie o Open Access <http://www.ebib.info/2008/97/>

100 EBIB – czasopismo otwarte <http://www.ebib.info/2008/100/>

101 Wolna kultura i edukacja <http://www.ebib.info/2009/101/>

102 Open source a biblioteki <http://www.ebib.info/2009/102/>

IV Ogólnopolska Konferencja EBIB Internet w bibliotekach Open Access

Serwis OA <http://www.ebib.info/content/category/8/102/79/>

Zaproszenie do Torunia
13-15 stycznia 2010
II Międzynarodowa Konferencja Open
Access
Skierowana do pracowników nauki i
wydawców akademickich

Bożena Bednarek-Michalska
Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu
openaccessweek.org

